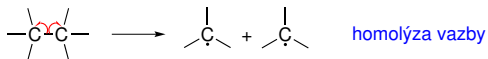
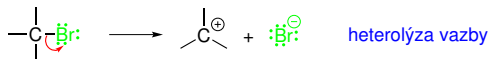

Základy organické chemie

Jaromír Literák

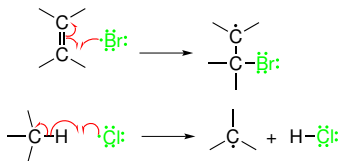
Radikálové reakce

Zápis mechanismů radikálových reakcí

 pohyb elektronového páru

 pohyb jednoho elektronu

Radikálové reakce

Prostorové uspořádání **uhlíkových radikálů**:

trojboká
pyramida

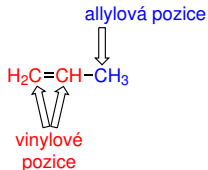

trojúhelník

nížká trojboká
pyramida

Allylová vs vinylová pozice:

Radikálové reakce

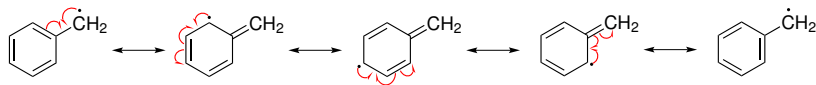
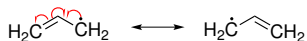
Uhlíkové radikály jsou **elektrondeficitní**.

Faktory **zvyšující jejich stabilitu**:

Hyperkonjugace:

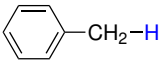
Konjugace:

Radikálové reakce

Stabilitu uhlíkových radikálů lze odhadnout z homolytických disociačních energií vazby C–H:

	$\Delta H/(\text{kJ mol}^{-1})$		$\Delta H/(\text{kJ mol}^{-1})$
$\text{H}_3\text{C-H}$	435	$\text{H}_2\text{C=CH-H}$	452
$\text{CH}_3\text{CH}_2\text{-H}$	410		356
$\text{H}_3\text{C-CH(H)-CH}_3$	395	$\text{H}_2\text{C=CH-CH}_2\text{-H}$	356
$\text{H}_3\text{C-C(CH}_3)_2\text{-H}$	381	$\text{H-O-CH}_2\text{-H}$	395

Obecné pořadí stability radikálů:

vinyl

ethynyl

fenyl

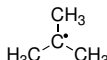
methyl

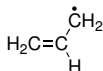
primární
alkyl

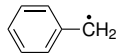
sekundární
alkyl

terciární
alkyl

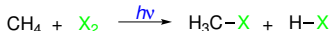

allyl

benzyl

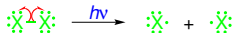
Radikálová halogenace

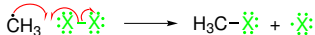
Reakce probíhá **radikálovým řetězovým mechanismem**. Základní kroky mechanismu:

- 1 Iniclace
- 2 Propagace
- 3 Terminace

Iniclace – vznik radikálů působením UV záření nebo rozkladem radikálových iniciátorů:

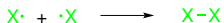

Propagace – vznik produktů mnohokrát opakovanou sekvencí reakcí:

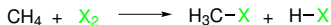
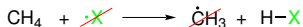

Radikálová halogenace

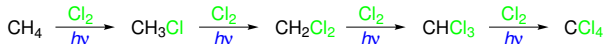
Terminace – zánik radikálů:

Celkový výsledek reakce:

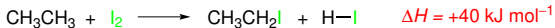
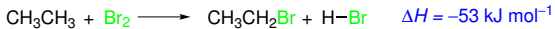
V nadbytku halogenu může docházet k halogenaci do vyšších stupňů:

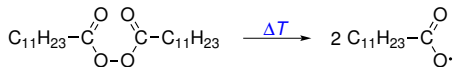

Radikálová halogenace

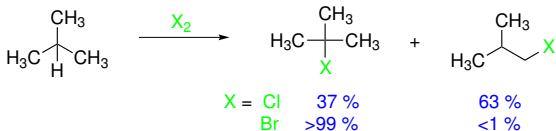
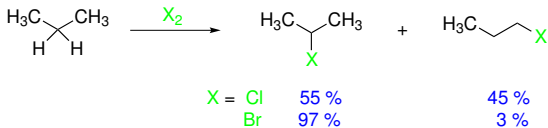
Reakční entalpie halogenací ethanu:

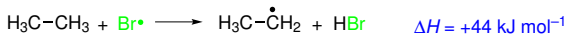
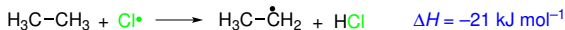
Iniciace reakce radikálovým iniciátorem:

Selektivita halogenací – vliv statistiky a stability radikálu:

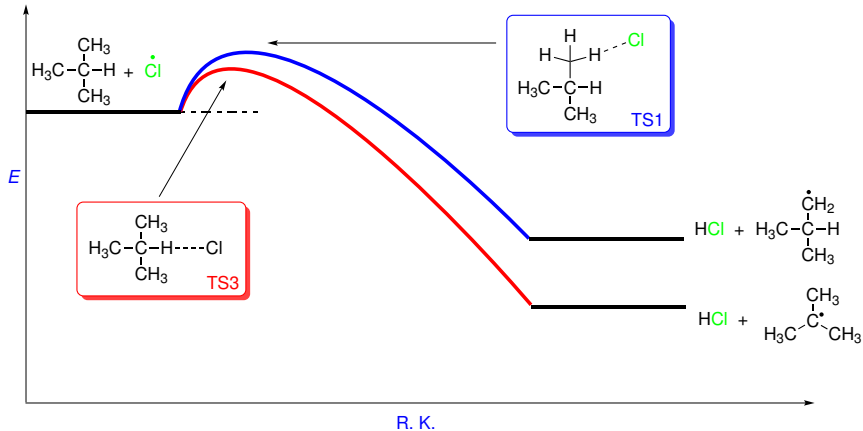

O místu halogenace se rozhoduje ve fázi odštěpení atomu vodíku.

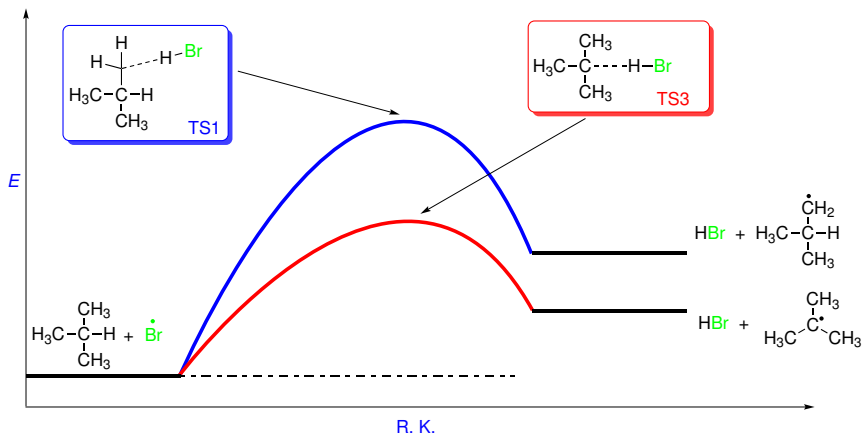

Radikálová halogenace

Radikálová chlorace

Radikálová bromace

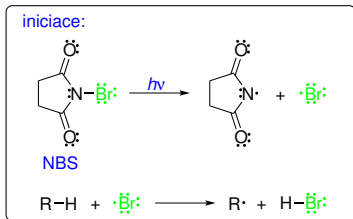
Radikálová halogenace

Halogenace alkenů

Při radikálové halogenaci alkenů halogenem může dojít k **adici halogenu na násobnou vazbu**.

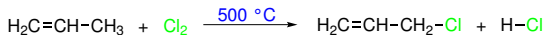
Řešení:

Nízká koncentrace halogenu v nepolárním rozpouštědle – bromace NBS.

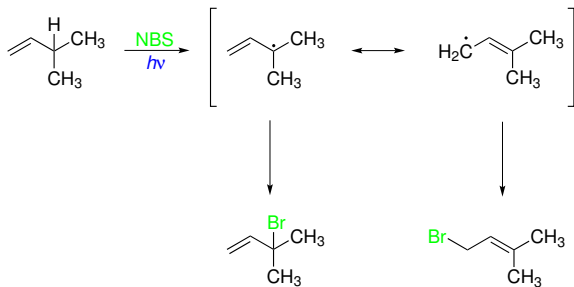

bromace:

Halogenace za vysoké teploty – potlačí se adice (entropicky nevýhodné).

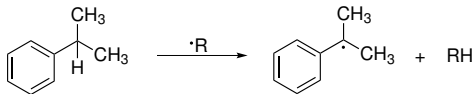
Allylový radikál může poskytnout více produktů:

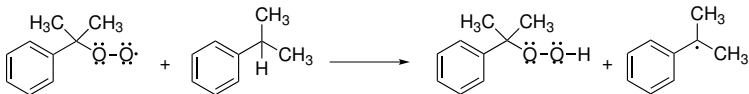
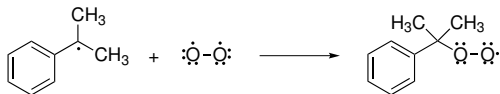

Autooxidace

iniciace:

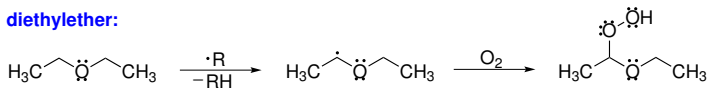
propagace:

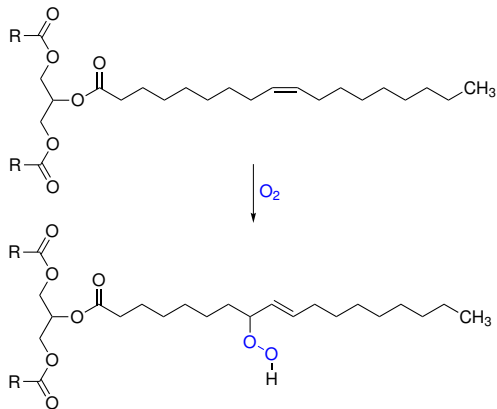

Autooxidace

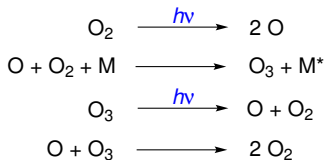
diethylether:

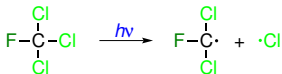
Triacylglyceroly:

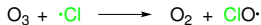
Chapmanův mechanismus vzniku O₃:

Rozklad freonů ve stratosféře a jejich příspěvek k úbytku ozonu:

Freon 11

Méně škodlivé freony – v molekule je přítomná vazba C–H (látky zanikají už v troposféře) nebo chybí chlor.

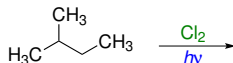
HCFC-22

HFC-32

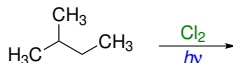
Příklad č. 1

Napište všechny možné produkty radikálové chlorace 2-methylbutanu do prvního stupně. Které z těchto produktů jsou chirální?

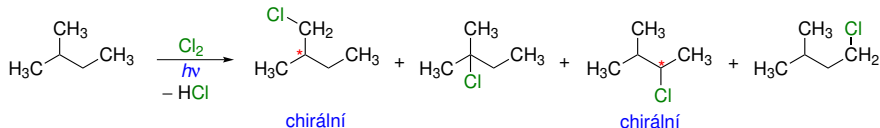

Příklad č. 1

Napište všechny možné produkty radikálové chlorace 2-methylbutanu do prvního stupně. Které z těchto produktů jsou chirální?

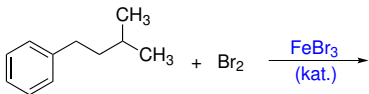

Řešení:

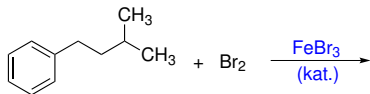
Příklad č. 2

Napište hlavní produkt/y následující reakce:

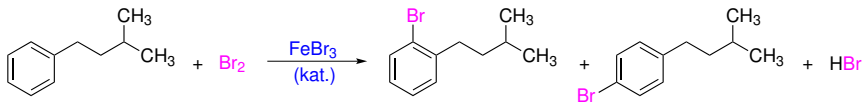

Příklad č. 2

Napište hlavní produkt/y následující reakce:

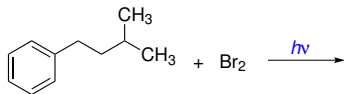

Řešení:

Příklad č. 3

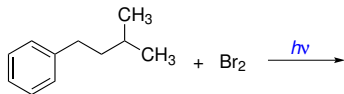
Napište hlavní produkt/y následující reakce:

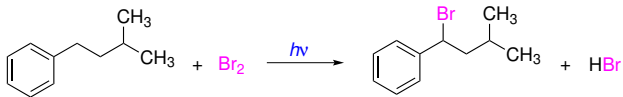

Příklad č. 3

Napište hlavní produkt/y následující reakce:

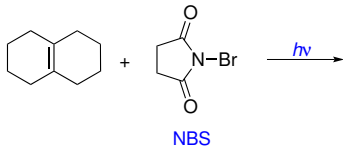

Řešení:

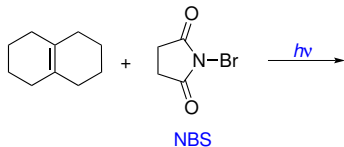
Příklad č. 4

Napište hlavní produkt/y následující reakce:

Příklad č. 4

Napište hlavní produkt/y následující reakce:

Řešení:

